



Innst. S. nr. 242

(2003-2004)

Innstilling til Stortinget fra næringskomiteen

St.prp. nr. 65 (2003-2004)

Innstilling fra næringskomiteen om reindrifftsavtalen 2004/2005, om dekning av kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt, og om endringer i statsbudsjettet for 2004 m.m.

Til Stortinget

1. SAMMENDRAG

Regjeringen legger med dette fram en proposisjon om reindrifftsavtalen 2004/2005 og om dekning av kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt, med forslag om endrede bevilgninger over statsbudsjettet for 2004 m.m.

Stortinget godkjente 1. juni 1993 Hovedavtale for reindrifften (St.prp. nr. 66 (1992-1993)) og ga Landbruksdepartementet fullmakt til å forhandle med Norske Reindrifftssamers Landsforbund (NRL) om ettårige avtaler for reindrifftsneringen.

Reindrifftsavtalen er, ved siden av reindrifftsloven, det viktigste operative redskap for å følge opp målene og retningslinjene i reindrifftspolitikken. I forhandlingene om reindrifftsavtalen, mellom Norske Reindrifftssamers Landsforbund (NRL) og staten ved Landbruksdepartementet, drøftes de sentrale økonomiske spørsmål som knytter seg til utviklingen i reindrifften. Bruken av de økonomiske virkemidler fastsettes bl.a. ut fra reindrifftslovens intensjon og bestemmelser.

Landbruksdepartementet tar sikte på å oversende forslag til ny reindrifftslov til Stortinget i høstsesjonen 2004.

På 1990-tallet har spesielt reintallstilpasningen i Finnmark, men også reintalls- og inntektsfordeling stått sentralt når man har drøftet innretningen av de økonomiske virkemidlene over reindrifftsavtalen. På samme måte har produksjonsoptimalisering vært et fokusert delmål. Her kan det nevnes at kalveslaktetilskuddet er den eneste ordning over reindrifftsavtalen som har vært med fra avtalens opprettelse.

Inneværende reindrifftsavtale har en bevilgning på 95 mill. kroner over statsbudsjettets kap. 1151 Til gjennomføring av reindrifftsavtalen, eksklusive tiltak mot radioaktivitet. Dette beløpet er ført opp i vedtak om Landbruksdepartementets budsjett for 2004 under kap. 1151 (St.prp. nr. 1 (2003-2004)). Dette er tilsvarende bevilgning som for Reindrifftsavtalen 2003/2004 etter vedtatt budsjett for 2004.

Den 10. desember 2003 innledet partene i henhold til hovedavtalen forhandlinger om reindrifftsavtale for 2004/2005, og kom til enighet om ny avtale i avsluttende forhandlingsmøte den 17. februar 2004. Avtalen gjelder for perioden 1. juli 2004 - 30. juni 2005. Det ble videre drøftet finansiering av tiltak mot radioaktiv forurensning av reinkjøtt som er gjennomført i slaktesesongen 2003/2004, samt foreløpig finansiering for slaktesesongen 2004/2005. De senere års reindrifftsavtaleforhandlinger er gjennomført med basis i gjeldende mål og retningslinjer for reindrifftspolitikken som er trukket opp i St.meld. nr. 28 (1991-1992), En bærekraftig reindrifft, og Stortingets behandling av denne, jf. Innst. S. nr. 167 (1991-1992), samt de justeringer og nye momenter som er vektlagt ved Stortingets behandling av den årlige reindrifftsavtaleproposisjonen og ved den årlige behandlingen av statsbudsjettet.

Reindrifften foregår i store deler av landet og under ulike forhold og rammebetingelser. Stabile rammebetingelser for reindrifftsneringen er en nødvendig forutsetning for å kunne skape trygghet og forutsigbarhet innenfor neringen. Reindrifftsutøvere som utøver sin reindrifft i områder der rammebetingelsene er fastsatt, har en bedre lønnsomhet enn utøvere der slike fundamentale spørsmål er uavklart. For reinbeiteområdene i Finnmark er det derfor viktig å få sluttført arbeidet med å få fastsatt rammebetingelsene. Tap av rein til rovvilt og en kontinuerlig reduksjon av reindrifftsarealer er fortsatt store utfordringer i de fleste områder. Videre er det en utfordring innenfor samtlige reinbeiteområder å få til økt verdiskaping for næringsutøvere, bl.a. gjennom økt lokal foredling, samt en bedre markedsføring

av reinprodukter. Sentralt i en positiv utvikling av reindriften er økt kompetanse. Det er viktig å dokumentere og videreutvikle den kompetanse som er i reindriften, og bruke denne kunnskapen i forskning og i forvaltningen av næringen.

Når det gjelder den økonomiske situasjonen i reindriften, er denne samlet sett fortsatt svak, men likevel bedre enn på flere år, men det er store regionale forskjeller. Totalregnskapet for reindriften 2002 viser at resultatmålene er tilnærmet uendret fra 2001 til 2002. Imidlertid viser resultatene samlet sett en sunnere økonomisk situasjon i 2002 enn i 2001. Dette har sammenheng med at de markedsbaserte inntektene har økt, mens det samlede omfanget av statlige tilskudd er klart lavere. Inntektene har i hovedsak økt grunnet økte kjøttinntekter og en endring av reinhjordverdien. Bakgrunnen for økningen av kjøttinntektene skyldes økt slakteuttak og økt pris til produsent. Gjennomsnittlig inntektsnivå er på henholdsvis 139 000 kroner og 228 000 kroner pr. årsverk og driftsenhet. Selv om den økonomiske situasjonen er bedre enn på flere år, er det imidlertid fortsatt slik at i alle reinbeiteområdene i Nord-Norge, unntatt Polmak Varanger, er kostnadene større enn produksjonsinntektene.

Regjeringens reindriftspolitikken er basert på Stortingets forutsetninger og ut fra den situasjonen man står overfor i næringen. I reindrifftsavtalen for 2003/2004 ble de økonomiske ordningene lagt vesentlig om - fra ordninger som i stor grad har vært faste beløp pr. driftsenhet til ordninger som premierer produksjon og verdiskaping. Disse endringene, sammen med innføringen av skattefradraget, innebærer at det er lagt til rette for økt produksjon og verdiskaping fra næringen, og dermed på sikt en større økonomisk bærekraft. For Regjeringen har det vært viktig å få videreført disse ordningene uten vesentlige endringer. Det har på bakgrunn av den vanskelige markedssituasjonen for reinkjøtt vært viktig å prioritere tiltak som kan bedre og sikre omsetningen av reinkjøtt. Avtalens viktigste mål er å stimulere til størst mulig verdiskaping i næringen innenfor gitte rammer, tilpasse antall driftsenheter til ressursgrunnlaget og bidra til inntektsfordeling. Videre er det viktig gjennom reindrifftsavtalen å ha fortsatt fokus på kvinners situasjon og følge opp de kvinnerettede tiltakene som er igangsatt.

Resultatet av forhandlingene innebærer en reindrifftsavtale som i vesentlig grad vektlegger tiltak for å sikre og bedre omsetningen av reinkjøtt. For å sikre den nødvendige slaktekapasitet og omsetning har avtalepartene blitt enige om en prosess med to faser. Den første fasen fokuserer på kortsiktige tiltak for å sikre tilstrekkelig slaktekapasitet for tidlig slaktning i Finnmark kommende slaktesesong. Det betyr blant annet at omdisponerte midler fra Reindrifftsavtalen 2003/2004 skal benyttes til mobile slakteanlegg som kan brukes før reinen flytter inn på vinterbeite. Den andre fasen innebærer fokus på langsiktige markedstiltak, herunder en gjennomgang av dagens slakterstruktur og distribusjonen av reinkjøtt.

De vesentlige omleggingene av de økonomiske virkemidlene for Reindrifftsavtalen 2003/2004 er videreført for Reindrifftsavtalen 2004/2005. I tillegg til selve

avtalen er det i sluttprotokollen til avtalen enighet om finansiering av tiltak mot radioaktivitet i reinkjøtt. Partene har også protokollført enighet om en engangsomdisponering på 5 mill. kroner fra avsetningen til innløsning av driftsenheter i 2004 til tiltak for å bedre muligheten for tidligslaktning i Vest-Finnmark og Karasjok høsten 2004, herunder til innkjøp og drift av inntil 2 mobile slakteanlegg. Videre har avtalepartene protokollført at man skal foreta en gjennomgang av dagens distriktstilskudd og samtlige av dets delordninger. Gjennomgangen skal ta sikte på å få klarlagt om disse ordningene har fungert ut ifra sin hensikt, og evt. komme med forslag til endringer som bedre sikrer reinbeitedistriktene og tamreinlagenes medansvar for utviklingen av bærekraftig reindrift.

Partene er enige om at avtalebestemmelsene som gjelder bevilgninger over statsbudsjettet fra og med Reindrifftsavtalen 2004/2005 skal følge kalenderåret. Dette innebærer at inneværende avtale for bevilgningene, som formelt løper til 30. juni 2004, forlenges ut 2004, og at årets forhandlinger gjelder budsjettåret 2005. Bevilgningene innarbeides i statsbudsjettet på ordinær måte gjennom St.prp. nr. 1 (2004-2005).

Det er enighet om at forhandlingstidspunktet ikke endres, samt at Sttingsproposisjonen om reindrifftsavtalen fremmes som tidligere for behandling i vårsesjonen. Proposisjonen forenkles, og foruten forslag om en disposisjonsbevilgning til dekning av tiltak mot radioaktivitet, vil ikke proposisjonen inneholde forslag til budsjettvedtak ut over eventuelle omdisponeringer mellom poster for inneværende kalenderår, og eventuelle disponeringer av overførte midler. Sttingets behandling av proposisjonen forutsettes å gi formelt grunnlag for å iverksette tiltak i henhold til den inngåtte reindrifftsavtalen som er knyttet til bevilgninger påfølgende år. Dette er tilsvarende de endringer som ble gjennomført i forbindelse med jordbruksoppkjøret i 2003.

Som vedlegg til proposisjonen følger reindrifftsavtalen for 2004/2005, sluttprotokollen til avtalen og en oversikt over fordelingen av avtalemidlene. Som vedlegg til proposisjonen følger Totalregnskap for reindriffts-næringen (av desember 2003) og Ressursregnskap for reindriffts-næringen (av januar 2004).

2. NÆRMERE OM SENTRALE UTFORDRINGER OG STRATEGIER

2.1 Utvikling av lavbeitene

Det å sikre en næring i balanse med naturgrunnlaget er helt avgjørende for en framtidig bærekraftig og livskraftig reindriffts-næring. Med den sterke reduksjonen som har vært i intakte lavbeiter gjennom de siste trede årene, og med den betydelige delen utbeitede lavmatter i deler av Finnmark, står vi foran en langsiktig utfordring. For å sikre at næringen også i fremtiden kan opprettholde sine tradisjonelle driftsmønstre og metoder, er det avgjørende at lavressursene i Finnmark gjenoppbygges. For å bygge opp lavmatter som er nedbeitet kreves det at reintallet holdes så lavt at beitingen er mindre enn tilveksten i lavmattene. I første omgang innebærer dette å nå målet om det høyeste fastsatte

reintallet i Vest-Finnmark, seinere også for Øst-Finnmark. Reintallet i Vest-Finnmark er fastsatt på grunnlag av sommerbeitekapasiteten. Det haster således med å bringe reintallet ned på et økologisk bærekraftig nivå, og fastsette et reintall på grunnlag av vinterbeitekapasiteten, som i dag er knapphetsfaktoren i Finnmark.

Enhver utsettelse av reintallsreduksjonen vil vanskeliggjøre prosessen med å nå målet om en næring i balanse med beiteressursene, og derav å nå målet om en bærekraftig reindrift.

2.2 Reintallsutvikling

Reintallet i Finnmark er i mange områder i en alvorlig ubalanse med beitegrunnlaget. På grunn av svært gunstige klimatiske forhold de siste vintrene har vi unngått de store dyrevernmessige tragediene. Vanskelige og ugunstige beiteforhold, med for eksempel låsing av beiter, vil kunne få svært alvorlige konsekvenser om dette skulle oppstå påfølgende vinter. Man vil da kunne stå overfor en større dyrevernmessig katastrofe med utsultede og underernærte rein i store deler av Finnmark. Dette opplevde man vinteren 1997, da nærmere 20 000 rein gikk tapt, indirekte eller direkte, på grunn av sult.

De siste årenes sterke reinvekst har trolig sammenheng med svært gunstige klimatiske forhold beitesesongene 2001/2002, 2002/2003 og 2003/2004, og dermed økt overlevelse av kalv. I tillegg ble produksjonsøkning i 2001-2002 ikke tatt ut som følge av reduserte krav til slaktning.

2.3 Reintallstilpasningen i Vest-Finnmark

Reintallstilpasningen i Vest-Finnmark er blitt vanskeligere enn man forutså. Dette skyldes blant annet svært gunstige klimatiske forhold som har gitt mulighet for oppbygging av reinflokkene. Videre har den vanskelige markedssituasjonen for reinkjøtt virket uheldig inn på reintallstilpasningen, og resultert i mindre slaktet rein enn ønskelig.

Både staten og næringen har en gjensidig forpliktelse til å sørge for at de tiltakene man blir enige om gjennomføres. Reintallsreduksjonen kan i begrenset grad skje ved en reduksjon i antall rein pr. driftsenhet, men må først og fremst skje ved en reduksjon i antall driftsenheter.

Den første fase man nå er inne i vil bestå av å tilpasse reintallet til det som er fastsatt på bakgrunn av beitekapasiteten til sommerbeitedistriktene. Tilpasningen av reintallet til det fastsatte høyeste reintallet skal være gjennomført innen 1. april 2005. Videre vil fase 2 bestå i å få på plass siidagrensene (beitefelleskapsgrenser) for vår/høst/vinterbeitene (fellesbeitene). Når rammebetingelsene er på plass, vil man i fase 3, på bakgrunn av vurderinger av siidaenes økologiske bærekraft, kunne gjøre et endelig vedtak om et høyeste reintall på bakgrunn av vår/høst/vinterbeitene. Man vil da kunne stå overfor ytterligere reduksjoner av reintallet.

2.4 Reintallstilpasningen i Øst-Finnmark

Prosesen med å tilpasse reintallet til beitegrunnlaget er i gang også i Øst-Finnmark reinbeiteområde, men vil av forskjellige årsaker sluttføres seinere enn prosessen

i Vest-Finnmark. Utfordringen her er å få på plass inndelingene mellom de ulike vinterbeitesonene i Karasjok og Polmak. Forslag til nye distriktsgrenser i Karasjok og Polmak har vært ute på høring, og er nå under forberedelse for vedtak i Reindrifststyret i juni 2004.

I likhet med Vest-Finnmark har det også vært en betydelig økning i reintallet i Øst-Finnmark de siste sesongene. Flere distrikter i Øst-Finnmark forventes å måtte redusere reintallet gjennom den prosess som nå er i gang, selv om situasjonen her trolig ikke er like alvorlig som i Vest-Finnmark.

2.5 Markedsforhold

I løpet av siste år har det skjedd betydelige endringer i markedet for omsetning av reinkjøtt. Slakteriene fikk fra og med høsten 2003 problemer med å få omsatt sine produkter. Dette førte igjen til at reineierne fikk problemer med å levere rein til slakt.

Høsten 2003 tok Landbruksdepartementet og NRL i samarbeid initiativ til en kampanje for reinkjøtt. Denne ble gjentatt våren 2004. Arbeidet med å forbedre markedssituasjonen stod også sentralt i årets reindriftsforhandlinger. Under disse forhandlingene ble partene enige om å legge opp til en prosess der det skal arbeides med både kortsiktige og langsiktige tiltak. På kort sikt inngår markedsarbeid og tiltak for å styrke den uformelle dialogen mellom sentrale aktører innenfor produksjon, slaktning og omsetning av reinkjøtt. Gjennom langsiktige tiltak vil det bli satt fokus på problemstillinger og løsninger som kan gi muligheter for at det også innenfor reindriftnæringen kan bli etablert et effektivt system for omsetning av reinkjøtt på en mer permanent basis. For å få dette til er det imidlertid nødvendig at alle ledd i verdikjeden deltar i arbeidet.

2.6 Verdiskapingsprogrammet for rein

Verdiskapingsprogrammet for reindrift (VSP-rein) ble iverksatt i 2001. Til sammen er det bevilget 22,4 mill. kroner til programmet de tre første driftsårene. Over reindriftsavtalen 2004/2005 er programmet foreslått videreført med en bevilgning på 7,7 mill. kroner. VSP-rein har definert fem satsningsområder: Nyskaping og bedriftsutvikling, kompetanse, nettverk og mobilisering, markedskanaler, samt andre tiltak. Nordlandsforskning har i samarbeid med Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norut-NIBR Finnmark foretatt en evaluering av første fase av VSP-rein, som omfatter de to første driftsårene fra 2001 til høsten 2003. Landbruksdepartementet vil på bakgrunn av den foreliggende evalueringen, fremlagt april 2004, vurdere behovet for eventuelle endringer og justeringer av programmet.

3. NÆRMERE OM REINDRIFTSAVTALEN

3.1 Priser

Under forhandlingene for Reindriftsavtalen 2002/2003 ble avtalepartene enige om at målprisen for reinkjøtt skulle oppheves. Dette innebar fri prisdannelse for reinkjøtt innenfor den beskyttelse importvernet gir. Ved fastsettelse av importbestemmelsene for reinkjøtt har Landbruksdepartementet lagt til grunn at tollsat-

sene innenfor importkvotene i perioden 1. juli 2003 - 30. juni 2004 skal fastsettes slik at importprisen inkl. toll utgjør minimum 60 kroner pr. kg for helt slakt. Til sammenligning var målpris for avtaleåret 2001/2002 fastsatt til 58 kroner pr. kg. Denne ordningen vil bli videreført for avtaleåret 2004/2005.

Lagersituasjonen og markedssituasjonen for reinkjøtt driftsåret 2003/2004 tilsa at det ikke var behov for å supplere norsk produksjon med import av reinkjøtt inneværende sesong. På bakgrunn av dette besluttet Statens landbruksforvaltning i samråd med Reindriftens importutvalg, å ikke legge ut noen importkvote for reinkjøtt og levende rein til slaktning, verken ved auksjonen høsten 2003 eller våren 2004. Imidlertid er det importert om lag 16 tonn reinkjøtt fra Sverige og Finland uten reduksjon i tollsatsen. Årsaken til dette er bl.a. at produsentprisen for reinkjøtt i disse landene er på et rekordlavt nivå.

3.2 Utviklings- og investerings tiltak

Det ble for avtaleperioden 2003/2004 gitt en ordinær bevilgning til Reindriftens utviklingsfond (RUF) på 36,5 mill. kroner. For avtaleperioden 2004/2005 foreslås en bevilgning på 33,5 mill. kroner.

Partene er enige om å avsette 4,5 mill. kroner til forskning og veiledning i 2004. Dette er tilsvarende bevilgning som i Reindriftsavtalen 2003/2004. Fram til nå har det vært styret for RUF som har hatt ansvaret for fordelingen av midler til forskning og forskningsformidling. Fra og med denne avtalen vil fordelingen utøves av et styre som avgjør søknader etter nærmere retningslinjer fastsatt av avtalepartene. Staten ved Landbruksdepartementet og NRL oppnevner hver to medlemmer, og NRL skal inneha ledervervet i styret. Reindriftens strategiske plan for forskning og formidling i reindriften for perioden 2002-2005 skal fortsatt danne grunnlag for styrets prioriteringer, men i tillegg kan også styret utlyse forskningsoppdrag etter behov. I forkant av styrets behandling skal søknadene, som før, kvalitetsvurderes av Norges forskningsråd.

Det har de senere år vært bevilget midler fra RUF til Samisk utviklingsfond (SUF) for å støtte opp under kombinasjonsnæringer hvor reindrift inngår. Overføringen er som tidligere år 2,0 mill. kroner.

Avsetningen til konfliktforebyggende tiltak er som i Reindriftsavtalen 2003/2004 lagt inn med 1,0 mill. kroner for 2004. I Forskrift om tilskudd til konfliktforebyggende tiltak i forholdet mellom reindrift og jordbruk, er administrasjonen og avgjørelsesmyndigheten lagt til Innovasjon Norge, avdeling Troms, og med Landbruksdepartementet som klageinstans.

Partene ble enige om å sette av 7,7 mill. kroner over RUF til verdiskapingsprogrammet for reindriften. Bevilgningen dekker også kostnader til administrasjon av ordningen i Innovasjon Norge og innebærer et uendret aktivitetsnivå. Med bakgrunn i reindriften vanskelige markedssituasjon, skal VSP-rein prioritere søknader om markedsføring av merkevarer.

Partene er videre enige om å sette av inntil 10,0 mill. kroner over RUF til innløsning av driftsenheter og andre strukturtiltak i distrikter med behov for tiltak for

tilpasning av antall driftsenheter og reintall. Dette er tilsvarende bevilgning som for inneværende avtale.

Avsetningen til kvinnerettede tiltak er videreført med 1,0 mill. kroner.

Partene er enige om en videreføring av fagbrevordningen med en bevilgning på 2,0 mill. kroner. Dette er en økning på 0,5 mill. kroner i forhold til Reindriftsavtalen 2003/2004. Reindriftsforvaltningen utbetaler bevilgningen på grunnlag av oversendt årsrapport, og revisorgodkjent regnskap for siste driftsår, samt budsjett og planer for 2004/2005. Kontingentinntekter og eventuelle tilskudd/refusjoner/inntekter fra andre institusjoner/departement skal spesifiseres både i regnskap og budsjett.

Partene er enige om å avsette 3,0 mill. kroner til økt markedsføring, herunder økt generisk markedsføring.

3.3 Organisasjonstilskudd

De store utfordringene reindriftsnæringen står overfor fordrer en aktiv deltagelse fra næringen selv. Organisasjonstilskuddet til NRL foreslås økt fra 5,6 mill. kroner til 5,8 mill. kroner. Økningen er øremerket til NRLs organisering og drift av helse, miljø og sikkerhetsarbeid (HMS arbeid) i reindriften.

Tilskudd utbetales på kvartalsbasis, på grunnlag av oversendt årsrapport og revisorgodkjent regnskap for siste driftsår, samt budsjett og planer for 2005. Kontingentinntekter og eventuelle tilskudd/refusjoner/inntekter fra andre institusjoner/departementer skal spesifiseres både i regnskap og budsjett.

3.4 Velferdsordninger

Bevilgningen til folketrygdordningen opprettholdes med 1,2 mill. kroner for kommende avtaleperiode, og bevilgningen til sykepengeordningen videreføres uendret. Ordningen med tidligpensjon videreføres, men med den endring at satsen for annen inntekt som tidligere innehaver av driftsenhet og eventuelt ektefelle kan ha, justeres fra 100 000 kroner til 130 000 kroner. Ordningen finansieres over RUF. Det innføres et særskilt tilskudd for leid hjelp ved svangerskap. For å styrke stillingen til reindriftskvinnene knyttes dette tilskuddet til kvinner i reindriften. Samtidig avvikles avløserordningen over distriktstilskuddet. Tilskudd for leid hjelp ved svangerskap forvaltes av Reindriftsforvaltningen og finansieres over RUF.

3.5 Kostnadssenkende og direkte tilskudd

For avtaleperioden 2004/2005 foreslås bevilgningen til kostnadssenkende og direkte tilskudd økt med 2,8 mill. kroner til 53,9 mill. kroner. Bevilgningen er beregnet å dekke kostnadene ved ordningene som gjelder slaktesesongen 2004/2005.

Det avsettes 10 mill. kroner til ordningen med distriktstilskudd, som er en reduksjon på 2 mill. kroner i forhold til Reindriftsavtalen 2003/2004. Hovedårsaken til reduksjonen er at tilskudd som grunnlag for avløserordning ved sykdom og svangerskap ut over folketrygdens generelle ordninger avvikles som ordning sortert under distriktstilskuddet.

Det avsettes 18,4 mill. kroner til ordningen med produksjonspremie.

Det avsettes 5,0 mill. kroner til ordningen med kalvelaktetilskudd. Satsen for tilskuddet videreføres med 150 kroner pr. kalv.

Det avsettes 5,0 mill. kroner til ordningen med tidligslaktetilskudd for rein i Vest-Finnmark, Øst-Finnmark og Troms reinbeiteområder. Satsene fra driftsåret 2003/2004 opprettholdes.

Det avsettes 9,0 mill. kroner til ordningen med driftstilskudd. Driftstilskuddet utbetales til driftsenheter i Rággonjárga reinbeitedistrikt, Varanger reinsogn og i Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag/Hedmark reinbeiteområder med en sats på 10 000 kroner pr. driftsenhet. For čorgaš reinbeitedistrikt, Karasjok reinsogn og i Vest-Finnmark, Troms og Nordland reinbeiteområder utbetales tilskuddet med en sats på 25 000 kroner pr. driftsenhet.

Ordningen med tilskudd ved overdragelse av driftsenhet til ungdom under 30 år videreføres, men tilskuddssatsen økes med 5 000 kroner til 30 000 kroner. Tilskuddet gis de tre første årene etter overdragelsen. Etablerte driftsenheter med vilkår om tidsbegrensning - begrunnet i generasjonsovergang, omfattes ikke av ordningen.

Det avsettes 4,0 mill. kroner til ordningen med ektefelle tillegg. Som et ledd i en kvinne- og familiepolitikk utbetales det et ekstra driftstilskudd med en sats på 25 000 kroner til driftsenheter hvor begge ektefellene utøver aktiv reindrift. Et slikt tilskudd faller bort dersom en av ektefellene ved siste ligningsoppgjør har mer enn 150 000 kroner i brutto inntekt utenom reindriften.

Det avsettes 1,0 mill. kroner til tilskudd for frakt av slakteskrotter fra feltslakteanlegg til fryseanlegg. Tilskudd til frakt av levende dyr og tilskudd ved slakting når transport av levende rein unngås, avvikles.

Det avsettes 1,5 mill. kroner til slaktetilskudd til feltslakterier, herunder sesongslakteriene og mobile slakteanlegg. Formålet med tilskuddet er å styrke stillingen til disse slakteriene ved å kompensere for en del av de merkostnader disse slakteriene har i forhold til de stasjonære slakteriene med nåværende tilskuddsordninger. Satsen for tilskuddet er 3 kroner pr. kg rapportert slakt.

4. RADIOAKTIVITET

Den endelige dekningen av kostnadene fra Tsjernobyl-ulykken har vært gjort etterskuddsvis, men det har de siste årene vært gitt en disposisjonsbevilgning for å gi en foreløpig dekning av kostnadene ved gjennomføringen av tiltakene, inntil den endelige finansieringen kan avklares.

For slaktesesongen 2002/2003 var det 5 624 070 kroner til disposisjon. Forbruket var på 4 093 245 kroner. Disposisjonsbevilgningen for sesongen 2003/2004 var på 5,0 mill. kroner, slik at det disponible beløpet for sesongen 2003/2004 var på 6 530 825 kroner, inkludert overført beløp.

Departementet vil, i tråd med tidligere praksis, foreslå at det avsettes en disposisjonsbevilgning for å finansiere iverksetting av en tiltakspakke for slaktesesongen 2004/2005. Kostnadene for den enkelte slaktesesong er vanskelig å anslå i forkant. De vil variere etter blant annet forekomsten av sopp. Departementet foreslår en bevilgning på 4,5 mill. kroner.

5. ENDRINGER I STATSBUDEJETTET FOR 2004

I samsvar med St.prp. nr. 1 (2003-2004) har Stortinget vedtatt bevilgninger over kap. 1151 Til gjennomføring av reindrifftsavtalen med i alt 95 mill. kroner. Den nye avtalen har en tilsvarende ramme. Foruten forslag om en disposisjonsbevilgning på 4,5 mill. kroner til dekning av tiltak mot radioaktivitet, vil alle budsjettmessige endringer og omdisponeringer som følge av ny avtale først gis virkning fra kommende budsjettår, dvs. 2005 for dette oppgjøret. Endringer og omdisponeringer innenfor gjeldende budsjett kan likevel gjennomføres for budsjettåret 2004. Dette er blant annet nødvendig for å få en bedre tilpassing av bevilgningene til det faktiske behov på de enkelte poster. Avtalen innebærer at for 2004 omdisponeres 5 mill. kroner av avsetningen til innløsning av driftsenheter over Reindriffts utviklingsfond for å bedre muligheten for tidligslakting i Vest-Finnmark og Karasjok høsten 2004. Det endelige forslaget til budsjett for 2005 med fordelingen av reindrifftsavtalens ramme på de ulike postene legges fram for Stortinget i forbindelse med ordinær budsjettbehandling gjennom St.prp. nr. 1.

6. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Olav Akselsen, Bendiks H. Arnesen, Grethe Fosli og Aud Gaundal, fra Høyre, Egil Hestnes, Ivar Kristiansen, og Erlend Nornes, fra Fremskrittspartiet, Øystein Hedstrøm og Lodve Solholm, fra Sosialistisk Venstreparti, Åsa Elvik og Inge Ryan, fra Kristelig Folkeparti, Olaf Gjedrem og May-Helen Molvær Grimstad, og fra Senterpartiet, Odd Roger Enoksen, viser til Regjeringens proposisjon til reindrifftsavtalen for 2004/2005, som er forhandlet fram av partene, staten og Norske reindrifftsamers landsforbund (NRL). Komiteen har merket seg at avtalen har en ramme på 95 mill. kroner, det samme nivået som den forrige reindrifftsavtalen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, slutter seg til målet om at reindrifften skal være bærekraftig, både i økologisk, økonomisk og kulturell forstand, og til at reindrifftsavtalen er et av de viktigste operative virkemidlene for å nå de reindriftpolitiske målene. Flertallet legger til grunn at reindrifften er den sentrale samiske kulturbæreren, og er den viktigste årsaken til at samisk språk og kultur har overlevd. For at reindrifften også i framtiden

skal forbli en sentral del av det materielle grunnlaget for samisk kultur, mener flertallet at det er viktig at reindriften oppfattes og forvaltes som en næring. En reindrift som ikke kan vise til verdiskaping og produksjon, vil etter flertallets mening ikke kunne ivareta rollen som en sentral kulturbærer. Dette er også et sentralt forhold som må vektlegges i forvaltningen av reindriften sine beitearealer. En reindrift som fremstår som en sterk og livskraftig næring, vil etter flertallets mening være en forutsetning for at reindriften kan stå imot det press som i dag utøves mot næringen og reindriften sine arealer.

Flertallet vil påpeke at det er sentralt at utfordringene i reindriften løses med en framtidsrettet politikk. I dette arbeidet er felles virkelighetsforståelse og samhandling en avgjørende forutsetning. Dette krever et høyt kunnskapsnivå, også hos utøvere og organisasjoner, når det gjelder de ulike sidene ved reindriften, og om endringsprosesser og årsaksforhold. Videre krever det en aktiv deltagelse fra næringsorganisasjonen i forhold til å følge opp arbeidet med å gjennomføre reindriften sine virkemiddelsystem, samt de vedtak som fattes av reindriften sine styringsorganer. Flertallet vil påpeke at det er kun gjennom felles anstrengelser og samarbeid man har mulighet til å nå de mål som er satt.

Flertallet har merket seg at utfordringene i reindriften er mange og sammensatte. Flertallet påpeker at stabile rammebetingelser er en nødvendig forutsetning for å kunne skape trygghet og forutsigbarhet innenfor næringen. Med bakgrunn i situasjonen i Finnmark er det derfor viktig at arbeidet med å få fastsatt rammebetingelser blir slutført. Videre har flertallet merket seg at tap av rein grunnet rovvilt fortsatt er en stor utfordring i mange områder. I den forbindelse vil flertallet vise til energi- og miljøkomiteen i deres innstilling til St.meld. nr. 15 (2003-2004) Rovvilt i norsk natur, hvor energi- og miljøkomiteen forutsetter at når det gjelder fordeling av rovdirene innenfor de enkelte regioner, må Regjeringen ta hensyn til at det samlede trykket av rovdyr ikke skal øke i de regioner det er mye rovvilt fra før; snarere bør antallet dyr gå ned. Dette også sett i lys av at antall bjørn og jerv nå går ned i forhold til Regjeringens forslag. Da flertallet også presiserer at det generelt er større begrensninger når det gjelder driftstilpasninger for reindrift enn for husdyrhold, innebærer dette også en erkjennelse av at man har få gode tåpsforebyggende tiltak å iverksette i forhold til reindriften. Dette innebærer at skal man redusere det samlede trykket av rovdyr i reinbeiteområder, må dette primært skje ved at rovviltbestandene i disse områdene reduseres. Videre uttaler energi- og miljøkomiteen at man ønsker en forvaltning som i størst mulig grad skiller tamrein fra rovviltbestandene, og forutsetter raskt uttak av rovdyr når disse kommer inn i tamreinområder og gjør skade. I den forbindelse vil flertallet påpeke at reinen går ute hele året og har en helt annen driftsform enn bufe, og at det er viktig at disse tiltakene gis prioritet og følges opp.

Når det gjelder den kontinuerlige reduksjonen av reindriften sine arealer, er dette en utfordring for samtlige områder. For Finnmarks vedkommende vil flertallet påpeke problemene med at det ikke foreligger noen

samlet vurdering av de vindkraftutbygginger som planlegges etablert i dette fylket. Prosjektene vurderes enkeltvis, noe som medfører at de samlede virkningene av utbyggingene ikke blir synliggjort. Man får heller ingen vurdering av om summen av de enkelte vindkraftprosjektene er i strid med den nasjonale reindriftpolitikken.

Flertallet har merket seg at reintallet i Vest-Finnmark har økt fra 62 000 rein i 2001 til nærmere 100 000 rein i 2004. Økningen kan tilskrives gode klimatiske forhold og en vanskelig markedssituasjon for reinkjøtt høsten/våren 2003/2004. Flertallet vil uttrykke bekymring for denne utviklingen. Det er på bakgrunn av de gunstige klimatiske forhold de siste vintrene man har unngått de store dyrevernmessige tragediene. Flertallet vil påpeke at med dagens reintall vil vanskelige og ugunstige beiteforhold kunne få svært alvorlige konsekvenser om de skulle oppstå påfølgende vinter. Man vil da kunne stå overfor en større dyrevernmessig katastrofe med utsultede og underernærte rein. Flertallet vil påpeke viktigheten av at Regjeringen følger opp de prosessene som er igangsatt for å få redusert reintallet ned til det fastsatte, og da innen 1. april 2005 som er den fristen som er fastsatt av Reindrifststyret. I den forbindelse er det sentralt at nødvendige tiltak blir satt inn, herunder tiltak for å sikre og bedre omsetningen av reinkjøtt, og at det stilles nødvendige midler til disposisjon for å sikre dette. Etter at høstens slakting er gjennomført, vil det være nødvendig å ta en ny vurdering om de iverksatte tiltakene er tilstrekkelig for å redusere reintallet. Dersom andre virkemidler kreves for å nå dette målet, må det vurderes å innføre kvotebegrensninger for den enkelte reineier. Flertallet mener i tillegg det er viktig å forplikte de samiske organisasjoner og Sametinget i prosessen som tar sikte på å etablere en bærekraftig reindrift i Vest-Finnmark. I den forbindelse er det sentralt avgjørende at det snarest blir satt i verk tiltak som kan sikre avsetningen av den mengde reinkjøtt som reintallstilpasningen fører til. Departementet bes komme nærmere tilbake til dette i forbindelse med statsbudsjettet for 2005, at nødvendige tiltak blir satt inn, herunder tiltak for å sikre og bedre omsetningen av reinkjøtt, og at det stilles nødvendige midler til disposisjon for å sikre dette.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er svært bekymret for det høye reintallet i Finnmark, og registrerer at en ikke har lyktes i omstillingsarbeidet i Indre Finnmark. Dette flertallet mener det må tas i bruk sterkere virkemidler for å få et reintall som er i samsvar med beitegrunnlaget i området. Dette flertallet forventer at Regjeringa nå prioriterer denne saken svært høyt.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at å øke verdiskapingen i næringen er viktig for å få til en positiv økonomisk utvikling. I den forbindelse vil Verdiskapingsprogrammet for rein være et viktig redskap. Det er positivt at

dette programmet videreføres. Det er også viktig at næringsmiddeloververket, så langt som mulig, tilpasses de utfordringer som reindriften står overfor i de ulike ledd i verdiskapingen.

Flertallet har merket seg de betydelige endringer i markedet for omsetning av reinkjøtt. Mens det tidligere år har vært behov for import for å dekke etterspørselen i det norske markedet, opplevde man fra og med høsten 2003 en markant endring. Dette har medført uheldige konsekvenser for prosessen med tilpasning av reintallet i Vest-Finnmark. Flertallet mener derfor det er viktig at arbeidet med å forbedre markedssituasjonen gis høy prioritet i tiden framover. I den forbindelse vil flertallet påpeke viktigheten av tilstrekkelig slaktekapasitet høsten 2004, og at det legges til rette for å få distribuert kjøttet ut til forbruker. For å sikre dette påpeker flertallet nødvendigheten av at det er dialog og samarbeid mellom alle ledd i verdikjeden.

Flertallet har merket seg som positivt at de vesentlige omleggingene i de økonomiske ordningene i Reindrifftsavtalen 2003/2004 i det vesentligste er videreført. Dette gir en nødvendig forutsigbarhet og mulighet for økt produksjon og verdiskaping, og dermed på sikt en større bærekraft.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at reindrift ble et statlig satsingsområde gjennom etableringen av en reindrifftsavtale i 1976. Disse medlemmer konstaterer at erfaringene gjennom 28 år med et statssubsidiert og gjennomregulert system er svært negative. Til tross for betydelig kapitalinnsprøytning og mange tiltak har utviklingen gitt et høyt antall dyretragedier, en økologisk katastrofe i form av nedbeitet natur, et for høyt antall yrkesutøvere, lave kjøttpriser og omsetningsproblemer.

Disse medlemmer mener erfaringene gjennom mange år krever en politikkomlegging slik at det kan skapes en bærekraftig næring. Disse medlemmer vil hevde at en overgang til et markedsstyrt system vil stimulere til en nødvendig flokkreduksjon i forhold til tilgjengelige beiteressurser. En slik utvikling vil resultere i en nødvendig slanking av næringen samtidig som de gjenværende yrkesutøvere kan bygge opp sikrere arbeidsplasser mindre avhengig av offentlig støtte.

Disse medlemmer vil peke på Fremskrittspartiets konsekvente kritikk av ordningen med støtte til distrikter og kulturelle formål i form av næringsavtaler og har programfestet en avvikling av disse. Disse medlemmer vil oppheve reindrifftsavtalen og legge reindrifftssubsidier og andre statlige økonomiske tiltak overfor reindriften til statsbudsjettet uten forutgående forhandlinger.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

I

Forslag til ny reindrifftsavtale bifalles ikke.

II

Eksisterende ordning med reindrifftsavtalen oppheves.

III

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til reindrifftssubsidier og andre statlige økonomiske tiltak overfor reindriften i forbindelse med det ordinære statsbudsjettet uten forutgående forhandlinger."

Disse medlemmer konstaterer at den rådende reindrifftspolitikken for å redusere reintallet ikke virker. Disse medlemmer viser spesielt til den bekymringsfulle situasjon i Vest-Finnmark der reindrifftsstyret 30. januar 2002 fastsatte et øvre reintall på 64 300 dyr for sommerbeitene, mens reintallet 1. april 2002 var på 73 000 dyr. Reintallet har ifølge tellinger fortsatt å øke til ca. 80 000 dyr 1. april 2003 for et år senere å ha kommet opp i et antall på ca. 100 000 dyr. Disse medlemmer mener det ikke lenger kan aksepteres at utøverne i reindriften ikke følger opp de prosjektene Regjeringen iverksetter. Tiltak som blir forberedt og fremmet i avtalen for driftsåret 2004/2005 vil heller ikke denne gangen gi resultater som løser miljømessige, driftsmessige eller dyrevernmessige problemer. Disse medlemmer vil hevde at så lenge hver rein-eier kan bestemme eget uttak fra en felles beiteressurs, vil problemene fortsette. Derfor haster det med å finne løsninger på hvordan reindrifftsutøverne kan gis råderett over sin del av beiteressursene.

Disse medlemmer minner om at stortingsflertallet har lagt til grunn at gjennomføringen av vedtaket om reindrifftstilpasningen i Vest-Finnmark skal skje i samarbeid med næringen. Det dreier seg om ordninger som utøverne frivillig kan slutte seg til. Disse medlemmer konstaterer at resultatoppnåelser gjennom frivillige ordninger har vært feilslått fordi resultatene uteblir. Disse medlemmer mener Regjeringen i sterkere grad må benytte økonomiske sanksjonsmuligheter, eller om nødvendig iverksette tvangstiltak i form av tvangsslakt, for å nå de oppsatte målene.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag som også muliggjør bruken av tvangstiltak for å gjennomføre tilpasningen til det fastsatte reintallet til 64 300 dyr innen 1. april 2005."

7. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag

I

Forslag til ny reindrifftsavtale bifalles ikke.

II

Eksisterende ordning med reindrifftsavtalen oppheves.

III

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til reindrifftssubsidier og andre statlige økonomiske tiltak overfor reindriften i forbindelse med det ordinære statsbudsjettet uten forutgående forhandlinger.

Forslag

Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag som også muliggjør bruken av tvangstiltak for å gjennomføre tilpasningen til det fastsatte reintallet til 64 300 dyr innen 1. april 2005.

8. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

I

I statsbudsjettet for 2004 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål:	Kroner
Utgifter:			
1151	82	Til gjennomføring av Reindrifftsavtalen: (Ny) Kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt bevilges med	4 500 000

II

Stortinget gir Landbruksdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til den inngåtte reindrifftsavtalen, som er knyttet til bevilgninger i 2005.

Oslo, i næringskomiteen, den 8. juni 2004

Olav Akselsen
leder

Olaf Gjedrem
ordfører

Vedlegg 1

Brev fra Landbruksdepartementet v/statsråden til næringskomiteen, datert 25. mai 2004

St prp nr 65 (2003-2004) Om reindrifftsavtalen 2004/2005, om dekning av kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt, og om endringer i statsbudsjettet for 2004 mm

Landbruksdepartementet viser til Næringskomiteens henvendelse av 18. mai 2004, og gir med dette brev sitt svar på komiteens spørsmål. Med bakgrunn i den korte tidsfristen har ikke departementet fått oversendt en totaloversikt over bevilgninger og utbetalinger for siste driftsår verken fra svenske eller finske myndigheter. Imidlertid gir vi en beskrivelse av de respektive lands overordnede reindriftpolitiske mål, samt en beskrivelse av noen av de ordningene som er og har vært gjeldende de siste år.

Reindrifftsneringen i Sverige og Finland har flere likhetstrekk med den norske reindriften, men skiller seg også fra norsk reindrift på en rekke områder. Dette gjelder bl.a. selve utøvelsen av reindriften, forvaltning og administrasjon, samt finansiering av ulike støtteordninger. En annen forskjell er at det ikke inngås en årlig næringsavtale mellom reindriften og Staten, verken i Finland eller i Sverige.

Utfordringene i Sverige og Finland er tilsvarende som i Norge. Begge våre naboland har en stor utfordring i å få et reintall i samsvar med beiteressursen, tap av rein grunnet rovvilt er økende og reindriften arealer blir stadig redusert og fragmentert grunnet ulike arealinngrep. Videre pågår det en rettighetsdebatt i begge land i forhold til reindriftsrettens stilling og utstrekning.

Målet for den svenske reindriftpolitikken er at den skal gi grunnlag for en økologisk, økonomisk og kulturell bærekraftig reindriftnæring. Næringen skal videre drives slik at den gir et rimelig antall reineiere et trygt økonomisk grunnlag.

Reindriftnæringen i Sverige er regulert av "Svensk Reindriftslov", og som i Norge sikrer loven samene en eksklusiv rett til å drive reindrift. Alle samer har reindriftsrett, men for å kunne drive med reindrift må en være medlem i en sameby. En sameby er en økonomisk og administrativ sammenslutning som har et overordnede ansvaret for reindriften innenfor et visst område. I en sameby finnes flere reindriftsforetak. De fleste foretak består av en eller flere reineiere, der det mest vanlige er å ha familieforetak.

Det er Jordbruksdepartementet som har det overordnede forvaltningsansvaret for reindriftnæringen, herunder ansvaret for en del av de tilskudds- og erstatningsordningene som finnes innenfor reindriftssektoren. Reinsdyrkjøtt regnes i EUs jordbrukspolitikk som et jordbruksprodukt og svensk reindriftnæring mottar derfor både nasjonal støtte og EU-støtte.

Nasjonale støtteordninger til reindrift må godkjennes av EU-kommisjonen. Som EU-medlem er Sverige forpliktet til å utøve en reindriftpolitikk som ikke medfører økning i det tradisjonelle produksjonsnivået. For å sikre reineierne en viss inntekt gis det bl.a. et pristil-

skudd per kilo slaktet kjøtt. Det er kun det kjøtt som leveres slakteri som er berettiget støtte. Det er ingen øvre tak for hvor mye tilskudd som kan gis gjennom denne ordningen. Videre er det etablert et katastrofefond som kan benyttes i de årene hvor beiteforholdene er så dårlige at reineierne legger ut fôr til reinen i mer enn 60 dager. I tillegg gis det støtte for å opprettholde forpliktelsene i henhold til reinbeitekonvensjonen med Norge, samt støtte til finansiering av prosjekter i forbindelse med utvikling av nye produksjonsmetoder eller samarbeidsformer i samebyene. For øvrig gis det erstatninger på grunn av radioaktivt nedfall etter Tsjernobylulykken og erstatning av tap og skade på rein grunnet rovvilt. Rovvilterstatningene blir utbetalt etter estimert størrelse på rovviltforekomsten innenfor samebyene, og ikke per tapt dyr som i Norge. Dette utelukker muligheten for forskjeller mellom oppgitte tap og erstattede tap, forutsatt at det estimerte antallet av rovviltforekomsten er riktig.

EU-finansiert støtte kommer reindriften til gode ettersom reindrift regnes som en del av EUs jordbrukspolitikk, og fordi reindriften utøves i områder som er berettiget distriktsutviklingsstøtte. Det gis strukturstøtte gjennom Mål-1 programmet. Dette programmet har bl.a. som hensikt å støtte næringslivet i nordre Norrland, og det er innenfor en femårsperiode satt av 34 mill SEK til reindriftnæringen.

Innen strukturpolitikken finnes også et program for grenseregionalt samarbeid, Interreg II. For Nordkalotten kalles det samiske programmet Intereg Sápmi og det gis støtte til utvikling av samiske næringer og samisk kultur. Videre gis det start og investeringstøtte til personer under 35 år som ønsker å starte et eget foretak innen reindrift, samt miljøstøtte til de reineierne som ønsker å bevare reindriftsområdene på tradisjonelt vis, for å ta vare på den samiske kulturen.

Den finske reindriftpolitikken har som mål å trygge og forbedre reindriftnæringens produksjonsforutsetninger samt bedre markedsføringen av reinsdyrkjøtt. Dagens reindriftpolitikk har videre som mål å endre strukturen i næringen, fra mange foretak til færre foretak.

I motsetning til Sverige og Norge gjelder retten til å utøve reindrift alle EU-medlemmer som bor innenfor reinbeiteområdet. Som følge av dette er antall reineiere langt flere enn både i Sverige og Norge. Det er bare i de nordlige områdene av Lappland at man finner samisk reindrift. De samiske reineierne er organisert i 4-5 foretak, og foretakene har et stort antall rein i reinflokkene. Siden reindriften ikke er en ren samisk næring, finnes det ingen støtteordninger til reindriftnæringen som er spesielt rettet mot samene.

Slik som Sverige og Finland som EU-medlem må få godkjent nasjonale tilskudds- og erstatningsordninger gjennom EU-kommisjonen. I tillegg til nasjonal støtte og nasjonale erstatningsordninger mottar finsk reindriftnæring EU-støtte. I forbindelse med medlemska-

pet i EU utviklet Finland en støtteordning til reindriften som tilsvarte den svenske ordningen, med et pristillegg per kilo kjøtt. Siden dette var en ny ordning, godkjente ikke Kommisjonen et slikt pristillegg. Finland etablerte derfor en støtte per rein i livdyrflokken. Videre utbetales det erstatning for tap av rein grunnet rovvilt. I Finland utbetales det dobbel erstatning for hver rein som blir tatt av rovvilt.

Når det gjelder den EU-finansierte støtten til Finland, er denne tilnærmet den samme som i Sverige.

Det siste spørsmålet komiteén tar opp er hva departementet mener er en praktisk farbar vei dersom man må gå inn for "ikke frivillige" ordninger for å få redusert reintallet.

Det er Reindrifststyret som har fattet vedtak om høyeste reintall for reinbeitedistriktene i Vest-Finnmark, og lagt opp et løp for prosessen framover. Det vises blant annet til St. prp. nr. 58 (2001-2002) *Om reindriftsavtalen 2002-2003 mv.* Reindrifststyret vil derfor ha en sentral rolle med hensyn til de tiltak som må settes i verk dersom arbeidet med frivillige tilpasninger ikke lykkes.

Et første skritt vil imidlertid etter departementets oppfatning være at det med hjemmel i reindriftsloven

fastsettes et høyeste reintall for den enkelte driftsenhet. Dette har ligget som en forutsetning for det opplegg for frivillig reintallsreduksjon som er igangsatt, og er omtalt på side 19 i proposisjonen nevnt ovenfor. Det forutsettes her at dersom det ikke oppnås enighet i distriktet om fordeling av reintallet, skal reintallet fordeles av områdestyret, som er den myndighet som etter loven er gitt kompetanse til dette. Det blir dermed fastsatt et reintall for den enkelte driftsenhetsinnehaver som vedkommende etter loven er pliktig å holde seg innenfor, og som gir myndighetene grunnlag for en videre oppfølging i henhold til lovens bestemmelser dersom reintallet overskrides.

Det har i mange år vært en forutsetning for å få utbetalt tilskudd over reindriftsavtalen at driftsenheten utøver en reindrift som er i samsvar med de til enhver tid gjeldende lover og forskrifter for næringen. Blir det fastsatt et høyeste reintall for den enkelte driftsenhet, og dette overskrides, vil det foreligge ulovlig reindrift. Konsekvensen blir at tilskudd ikke skal komme til utbetaling, noe som etter departementets syn også vil være et incitament til nødvendig reintallstilpasning.

Vedlegg 2

Brev fra Landbruksdepartementet v/statsråden til næringskomiteen, datert 26. mai 2004

St prp nr 65 (2003-2004) Om reindriftsavtalen 2004/2005, om dekning av kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt, og om endringer i statsbudsjettet for 2004 med mer.

Landbruksdepartementet viser til Næringskomiteens henvendelse av 24. mai 2004, og gir med dette brev sitt svar på komiteens spørsmål.

Innledningsvis vil Landbruksdepartementet påpeke at selv om *Omstillingsprogrammet* ble lansert i en melding fra Landbruksdepartementet (St meld nr 28 (1991-1992)), ble ansvaret for omstillingsprosessen lagt til Kommunal- og regionaldepartementet (KRD). Bakgrunnen for dette var at programmet ikke skulle ha en ensidig fokus på reindriften, men være et bredt og generelt anlagt program uten en særlig innretning mot en spesiell nærings- eller befolkningsgruppe. Det vises også til at KRD har gjennomført en sluttevaluering av *Omstillingsprogrammet for Indre Finnmark* i 2003.

Omstillingsprogrammet for Indre Finnmark omfattet de fire kommunene Tana, Porsanger, Karasjok og Kautokeino. Programmet hadde formelt sin oppstart i 1993 og ble avsluttet etter en toårig overgangsperiode i 2000. Bakgrunnen for programmet var den vanskelige ressursmessige, økonomiske og sosiale situasjonen i reindriftnæringen. For å få ned reintallet skulle programmet på den ene siden legge forholdene til rette slik at tilstrekkelig mange i reindriften sluttet frivillig. På den andre siden skulle programmet bidra til å styrke næringsliv, arbeidsliv og utdanningsmuligheter i de

samiske kjerneområdene på bred basis for å møte problemene med overtallighet i reindriften. Omstillingsprogrammet ble sett på som ett av de viktigste virkemidlene i samepolitikken for å legge grunnlaget for en levende og aktiv samisk kultur, og for å nå de reindriftpolitiske målene.

Ut fra målene i programmet var det konkretisert tre satsingsområder: næringsutvikling, utdanning- og kompetanseheving og levekårstiltak. Under hvert av områdene var det utviklet tiltak. Det største enkelttiltaket var omstillingslønn, og tiltaket var det eneste under levekår. Utvidede økonomiske støttemuligheter gjennom endret regelverk og økt bemanning i virkemiddelapparatet var tiltak innen næringsutvikling. Mens en rekke kurs, undervisnings- og motivasjonstiltak var tiltak under kompetanseheving.

I perioden 1993-2000 ble det totalt brukt 330 mill kroner til omstillingsarbeidet i Indre Finnmark. Fordeelingen var 100 mill kroner til omstillingslønn, 185 mill kroner til næringsssatsing, 24 mill kroner til kompetanseheving og i underkant av 20 mill kroner til administrasjon av programmet.

Det var totalt 101 driftsenheter som gikk ut i omstilling. Innen 2002 var det 39 driftsenheter av disse som hadde avvirket driftsenheten og 62 driftsenheter som hadde gjenopptatt reindriften. Av de 39 driftsenhetene som har avvirket er det 19 som har benyttet seg av ordningen med *forlenget omstillingslønn*. Blant driftsenhetene som valgte å avvikle var det en overrepresenta-

sjon av driftsenheter med små flokker. En gjennomgang av driftsenhetene som gikk inn i omstillingsprogrammet og driftsenhetene som gjenopptok reindriften, viste at nettoeffekten av omstillingen var en reduksjon på ca 15 000 rein i Indre Finnmark.

Det var 160 personer knyttet til de driftsenhetene som mottok omstillingslønn, hvorav 55 kvinner og 105 menn. Dette betyr at det i flere driftsenheter var flere enn en person som gikk ut i omstilling. Dette kunne være ektefelle/samboer og barn, og i noen tilfeller kunne det også være søsken av driftsenhetsinnehaveren. Av disse var 2/3 fra Vest-Finnmark. Alder og andre bakgrunnskjennetegn viste at omstillere i øst og vest hadde ulike utgangspunkt. I Vest-Finnmark var det en høyere andel av de eldre, samt av de yngste omstillerne. Det kom flest omstillere inn i programmets slutt-fase, dvs. de startet sin omstilling fra 1995 og 1996. I evalueringsrapporten vises det til at man på et gitt tidspunkt i 2002 forsøkte å få et bilde av hva omstillerne gjorde etter at omstillingsperioden var avsluttet. Dette viste at omstillere fra Øst-Finnmark i større grad var

inkludert i arbeidsmarkedet enn hva som var tilfelle for omstillere fra vest. Over halvparten av omstillerne i Vest-Finnmark var utenfor arbeidsmarkedet, enten som ledige, forlenget omstillingslønn, uføre- eller alderspensjon. Et annet funn var at kvinnene i større grad enn mennene var i arbeid.

I sluttevalueringsrapporten konkluderes det med bl.a. at *Omstillingsprogrammet* har vært mislykket for mange omstillere, i den forstand at mange ikke har klart å skaffe seg et alternativt yrke slik hensikten med programmet var. Imidlertid bør det påpekes at programmet også har hatt positiv effekt for sysselsetting og næringsliv i de berørte lokalsamfunnene, ikke minst har programmet bidratt positivt for det kulturelle elementet, ved at mange har fått utdanning og gjennom dette tilført det samiske samfunnet verdier.

Avslutningsvis poengteres det at erfaringene med omstillingsprogrammet er og blir trukket med i arbeidet med den nå pågående reintallstilpasningen i Finnmark.

